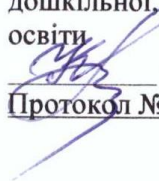

**Міністерство освіти і науки України
Бердянський державний педагогічний університет
Факультет дошкільної, спеціальної та соціальної освіти
Кафедра прикладної психології та логопедії**

Затверджую»

Голова вченої ради факультету
дошкільної, спеціальної та соціальної
освіти

 проф. Лариса КАЗАНЦЕВА
Протокол №5 від 19 листопада 2020 р.

ПРОГРАМА
комплексного кваліфікаційного екзамену
зі спеціалізації «Спеціальна психологія»
спеціальність 016 Спеціальна освіта
галузь знань 01 Освіта / Педагогіка
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
форма навчання: денна, заочна

Бердянськ, 2020 р.

Програма комплексного кваліфікаційного екзамену зі спеціалізації «Спеціальна психологія» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 016 Спеціальна освіта освітньо-професійної програми «Логопедія. Спеціальна психологія» розроблена на основі навчальних програм освітніх компонент «Спеціальна психологія», «Основи патопсихології та психотерапії», «Загальна та вікова логопсихологія», «Основи психолого-педагогічної діагностики осіб з порушеннями розвитку», «Психологія соціалізації та соціальної адаптації дітей з вадами розвитку», а також на основі положень «Про організацію освітнього процесу в БДПУ», «Про внутрішню систему забезпечення якості освітньої діяльності Бердянського державного педагогічного університету», «Про освітні програми Бердянського державного педагогічного університету», «Про академічну доброчесність у Бердянському державному педагогічному університеті», «Про критерії та порядок оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти у Бердянському державному педагогічному університеті», «Про порядок створення та організацію роботи Екзаменаційної комісії у Бердянському державному педагогічному університеті», «Про диплом з відзнакою Бердянського державного педагогічного університету».

Укладачі: к.психол.н., доц. Ольга СЕРБОВА, к.психол.н., доц. Ганна СИЗКО

Програма комплексного кваліфікаційного екзамену зі спеціалізації «Спеціальна психологія» обговорена та затверджена на засіданні кафедри прикладної психології та логопедії

Протокол № 4-1 від 10 листопада 2020 р.

Завідувач кафедри _____

Олена РЕВУЦЬКА

Програма комплексного кваліфікаційного екзамену зі спеціалізації «Спеціальна психологія» схвалена методичною радою факультету дошкільної, спеціальної та соціальної освіти

Протокол № 3 від 16 листопада 2020 р.

Голова ради _____

Алла ОМЕЛЯНЕНКО

Програма комплексного кваліфікаційного екзамену зі спеціалізації «Спеціальна психологія» затверджена вченою радою факультету дошкільної, спеціальної та соціальної освіти

Протокол №5 від 19 листопада 2020 р.

Голова ради _____

Лариса КАЗАНЦЕВА

ЗМІСТ

1. Пояснювальна записка	4
2. Зміст комплексного кваліфікаційного екзамену зі спеціалізації «Спеціальна психологія»	7
3. Питання до комплексного кваліфікаційного екзамену зі спеціалізації «Спеціальна психологія»	22
4. Критерії оцінювання	25
5. Список рекомендованої літератури	29

Пояснювальна записка

Нові економічні, суспільно-політичні, соціально-культурні умови формують та втілюють у життя основні напрями політики в освітянській галузі, орієнтують на сучасний світовий рівень викладу системи знань, відродження і розбудову національної освіти, формують творчу особистість, вимагають докорінного оновлення змісту, форм і методів навчання.

Складання комплексного кваліфікаційного екзамену зі спеціалізації «Спеціальна психологія» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти факультету дошкільної, спеціальної та соціальної освіти спеціальності 016 Спеціальна освіта є завершальним етапом у підготовці здобувачів освітнього ступеня бакалавр для їх подальшої роботи з усунення, корекції та профілактики різних порушень у розвитку дітей, що відбуватиметься у закладах спеціальної освіти, на логопедичних пунктах при закладах освіти у системі Міністерства охорони здоров'я України та закладах корекційно-реабілітаційного спрямування. До складання екзамену допускаються здобувачі, що виконали всі вимоги навчального плану за всіма етапами навчального процесу: теоретичного (лекційного) і практичного (семінарські, практичні заняття, всі види практик).

Теоретичну і методичну основу екзамену становлять дисципліни «Спеціальна психологія», «Основи патопсихології та психотерапії», «Загальна та вікова логопсихологія», «Основи психолого-педагогічної діагностики осіб з порушеннями розвитку», «Психологія соціалізації та соціальної адаптації дітей з вадами розвитку», які передбачають підготовку здобувачів до професійної діяльності вчителя-дефектолога, вихователя дітей з вадами психофізичного розвитку, асистента вчителя закладу загальної середньої освіти з інклюзивним та інтегрованим навчанням.

Мета комплексного кваліфікаційного екзамену зі спеціалізації «Спеціальна психологія» полягає у перевірці рівня сформованості загальних та фахових компетентностей (табл. 1) та професійно-педагогічної готовності майбутніх фахівців спеціальної освіти до виконання своїх функціональних обов'язків.

**Загальні та фахові компетентності й результати навчання випускника
освітнього ступеня «бакалавр»**

Компетенції	Результати навчання	Навчальна дисципліна
Загальні		
Адаптивна. Здатність до адаптації в корекційно-розвитковому середовищі та продуктивної дії в нових ситуаціях.	Здатний здійснювати психолого-педагогічний та соціальний супровід дітей з особливостями психофізичного розвитку в ролі асистента вчителя з використанням методів та форм освітньої, корекційно-розвиткової роботи, прогресивних прийомів керівництва різними видами діяльності дітей.	Загальна та вікова логопсихологія
Рефлексивна. Здатність ефективно та адекватно здійснювати рефлексивні процеси.	Здатний до рефлексії, має навички оцінювання проблемних та конфліктних ситуацій у професійній діяльності та обдуманого вибору шляхів їх вирішення.	Основи патопсихології та психотерапії
		Спеціальна психологія
		Основи психолого-педагогічної діагностики осіб з порушеннями розвитку
Фахові		
Психологічна компетентність. Здатність до застосування сучасних відомостей про особливості розвитку дитини в освітньому, корекційно-реабілітаційному процесі на основі знань та умінь про вікові, індивідуальні особливості та соціально-психологічні механізми онто- та дизонтогенезу.	Здатний здійснювати спостереження за дітьми з порушеннями психофізичного розвитку, планувати та реалізовувати корекційно-розвиткову роботу з ними на основі диференційованого та індивідуального підходу; оцінювати отримані результати.	Спеціальна психологія
		Основи патопсихології та психотерапії
		Загальна та вікова логопсихологія
		Основи психолого-педагогічної діагностики осіб з порушеннями розвитку
		Психологія соціалізації та соціальної адаптації дітей з вадами розвитку
Медико-біологічна компетентність. Здатність до застосування медико-біологічних знань і практичних умінь; оцінки структури дефекту; потенційних можливостей розвитку особистості, клініко-фізіологічних особливостей та закономірностей фізичного і психічного розвитку дітей при різних психофізичних порушеннях, зокрема, порушеннях мовленнєвого розвитку.	Здатний забезпечувати охорону життя і здоров'я дітей у корекційно-розвитковому процесі.	Спеціальна психологія
		Основи патопсихології та психотерапії
		Загальна та вікова логопсихологія
		Основи психолого-педагогічної діагностики осіб з порушеннями розвитку

<p>Дослідницько-аналітична компетентність. Здатність виявляти та вирішувати проблеми; знати основні методи наукового пошуку; вміти систематизувати та узагальнювати отримані результати, обробляти та аналізувати інформацію; формулювати логічні висновки; оформлювати і презентувати результати наукової діяльності.</p>	<p>Володіє сучасними методами діагностики, організації та проведення психолого-педагогічного вивчення дітей з порушеннями психофізичного розвитку, зокрема, порушеннями мовленнєвого розвитку.</p>	<p>Основи психолого-педагогічної діагностики осіб з порушеннями розвитку</p>
<p>Функціонально-поведінкова компетентність в спеціальній освіті. Здатність реалізовувати громадянські права та обов'язки.</p>	<p>Здатний до рефлексії, має навички оцінювання проблемних та конфліктних ситуацій у професійній діяльності та обдуманого вибору шляхів їх вирішення.</p>	<p>Психологія соціалізації та соціальної адаптації дітей з вадами розвитку</p>
<p>Здоров'язбережувальна компетентність. Здатність ефективно вирішувати завдання щодо збереження і зміцнення здоров'я дітей у корекційно-розвитковому процесі.</p>	<p>Здатний забезпечувати охорону життя і здоров'я дітей у корекційно-розвитковому процесі.</p>	<p>Психологія соціалізації та соціальної адаптації дітей з вадами розвитку</p>

До комплексу комплексного кваліфікаційного екзамену зі спеціалізації «Спеціальна психологія» входять 30 білетів. Кожний білет включає по три питання: перше та друге питання з теоретичних основ «Спеціальної психології», «Загальної та вікової психології», «Патопсихології та психотерапії», «Основ психолого-педагогічної діагностики осіб з порушеннями розвитку» та «Психології соціалізації та соціальної адаптації дітей з вадами розвитку», висвітлення яких вимагає від здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти глибоких, міцних і усвідомлених знань; третє питання має практичну спрямованість і є перевіркою сформованості навичок здійснення корекційно-педагогічного впливу на осіб з особливими потребами; слугує показником професійних умінь доцільного використання навчально-методичного матеріалу.

Зміст комплексного кваліфікаційного екзамену зі спеціалізації «Спеціальна психологія»

1. СПЕЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

Тема. Предметний зміст, теоретико-методологічні засади спеціальної психології.

Проблема предмету й об'єкту спеціальної психології. Науково-теоретичні завдання спеціальної психології. Методи спеціальної психології. Принципи психологічного дослідження в спеціальній психології. Історія становлення спеціальної психології, співвідношення спеціальної психології та спеціальної педагогіки. Сучасні уявлення про нормальний розвиток. Проблема норми та її варіантів у спеціальній психології. Характеристика предметної, соціально-вікової, індивідуальної норми. Характеристика статистичної, функціональної, ідеальної норми. Вікові особливості психофізичного розвитку в нормі та патології. Поняття середньостатистичної та функціональної норми розвитку. Умови нормального психічного розвитку дитини. «Первинні» та «вторинні» порушення розвитку. Вчення Л. Виготського про компенсації. Загальні закономірності порушеного розвитку.

Тема. Основні категорії спеціальної психології.

Специфіка формування понятійного апарату дисципліни. Основні терміни спеціальної психології. Класифікація порушень у психічному розвитку. Загальні та специфічні закономірності анормального розвитку. Концепція Л. Виготського про співвідношення ефекту та компенсаторних можливостей людини. Принципи компенсації за П. Анохіним. Параметри дизонтогенезу: вікова обумовленість, етіологія, інтенсивність та розповсюдженість патологічного процесу, ступінь порушень міжфункціональних зв'язків. Теорія мозкової організації психічних процесів О. Лурія. Основні види психічного дизонтогенезу за В. Лебединським: ретардація, дефіцитарність, асинхронія.

Тема. Психічний розвиток при дизонтогеніях по типу ретардації.

Психологія дітей із затримкою психічного розвитку. Історія розвитку уявлень про ЗПР. Поняття та класифікація ЗПР. Клініко-психологічна характеристика дітей із ЗПР. Загальні риси психічного розвитку молодших школярів із ЗПР, особливості навчання. Пізнавальна та емоційно-вольова сфера дітей із ЗПР.

Психологія дітей із інтелектуальними порушеннями. Предмет та завдання психології дітей із інтелектуальними порушеннями. Л. Виготський фундатор теоретичних положень психології дітей із інтелектуальними порушеннями. Л. Занков про напрямки умови та етапи розвитку пам'яті дітей із інтелектуальними порушеннями. Поняття «інтелектуальне порушення». Підходи до визначення інтелектуального порушення в зарубіжній та вітчизняній літературі. Зовнішні (екзогенні) та внутрішні (ендогенні) причини інтелектуальних порушень. Характеристика інтелектуального порушення за ступенем вираження дефекту. Класифікація олігофренії за М. Певзнер. Особливості розвитку уваги, відчуття та сприймання, пам'яті, мовлення та мислення дітей із інтелектуальними порушеннями. Особливості розвитку особистості та емоційно-вольової сфери дітей

із інтелектуальними порушеннями. Особливості різних видів діяльності дітей із інтелектуальними порушеннями.

Тема. Психологія дітей з аутизмом.

Предмет та завдання психології дітей з аутизмом. Причини та механізми виникнення аутичних розладів. Психологічна сутність класифікації аутичних розладів. Основні клініко-психологічні та психолого-педагогічні прояви аутизму. Психологічна характеристика дітей із аутизмом (особливості розвитку пізнавальної сфери, емоційно-вольової сфери, особистісних якостей, комунікації з оточуючим світом). Значення страхів у структурі порушень розвитку при аутизмі. Загальні принципи встановлення емоційного контакту з дітьми із розладами аутичного спектру.

Тема. Особливості психічного розвитку та навчання дітей з порушенням слуху (сурдопсихологія).

Сурдопсихологія як розділ спеціальної психології. Чинники, що викликають порушення слухової функції. Психолого-педагогічна класифікація порушень слухової функції у дітей. Особливості розвитку пізнавальної сфери у дітей з порушеннями слуху. Мовний розвиток при порушеннях слуху. Особливості розвитку особистості та емоційно-вольової сфери. Особливості різних видів діяльності дітей з порушенням слуху. Специфіка психічного розвитку в залежності від часу втрати слуху. Психологічні проблеми формування образу слова у глухих дітей. Психологічні питання використання остаточного слуху у формуванні вимови глухих дітей.

Тема. Особливості психічного розвитку та навчання дітей з порушенням зору (тифлопсихологія).

Предмет та завдання психології дітей із порушенням зору. Причини порушення зору. Класифікація порушення зорової функції у дітей. Особливості зорового сприймання дітей з порушенням зору (сприймання форми, величини, кольору, контрасту). Особливості слухового сприймання, тактильного сприймання дітей з порушенням зору. Особливості формування зорових, слухових, тактильних, смакових, нюхових уявлень у дітей з порушенням зору. Особливості розвитку довільної, мимовільної уваги. Розвиток уваги в різних видах ігор та на заняттях. Розвиток пам'яті у дітей з порушенням зору. Особливості розвитку особистості та емоційно-вольової сфери дітей із порушенням зору. Особливості різних видів діяльності дітей із порушенням зору.

Тема. Психологія дітей з порушенням опорно-рухового апарату (ортопсихологія).

Предмет та завдання психології дітей з порушеннями функцій опорно-рухового апарату. Специфіка рухового розвитку при дитячому церебральному паралічу. Структура порушення. Форми дитячого церебрального параліча. Особливості розвитку відчуття, сприймання, пам'яті, уваги, мислення, мовлення. Особливості розвитку особистості та емоційно-вольової сфери. Особливості різних видів діяльності дітей з порушенням функцій опорно-рухового апарату. Зв'язок між руховим та психічним розвитком. Вплив різних форм ДЦП на соціальний розвиток дитини.

Тема. Психологія дітей зі складними порушеннями розвитку.

Предмет та завдання психології дітей зі складними порушеннями розвитку. Причини складних порушень розвитку. Діти з множинними порушеннями розвитку: з порушенням інтелекту сліпо-глухі, діти з порушенням ОРА з порушеннями органів слуху та зору, порушення зору із затримкою психічного розвитку. Різні підходи до класифікації дітей зі складними порушеннями розвитку. Особливості розвитку відчуття сприймання, уваги, мислення та мовлення дітей зі складними порушеннями розвитку. Особливості розвитку особистості та емоційно-вольової сфери. Особливості різних видів діяльності дітей зі складними порушеннями розвитку. Особливості розвитку вищих психічних функцій у сліпо-глухих дітей.

2. ОСНОВИ ПАТОПСИХОЛОГІЇ ТА ПСИХОТЕРАПІЇ

Тема. Предмет, завдання та методи патопсихології.

Визначення поняття «патопсихологія» та «психопатологія». Предмет і завдання патопсихології. Місце патопсихології в системі наук. Визначення психічної патології. Загальне уявлення про найбільш поширені психічні захворювання. Основні напрямки у вивченні психічних патологій (моделі). Тенденції у лікуванні психічних порушень. Система закладів, які здійснюють допомогу психічно хворим людям. Методи дослідження порушень психічної діяльності людини. Внесок вітчизняних вчених у розвиток патопсихології. Психопатологія і мистецтво.

Тема. Психологічна та патопсихологічна характеристика пізнавальних психічних процесів.

Патопсихологічна характеристика порушень: уваги, пам'яті, сприйняття, мислення, інтелекту, емоцій, індивідуально-психологічних особливостей. Особливості порушення уваги, сприйняття, пам'яті, мислення, емоцій, волі та мотивації, свідомості та самосвідомості при шизофренії. Особливості мислення, волі та мотивації, емоцій при епілептичних психічних розладах. Особливості порушення уваги, сприйняття, пам'яті, мислення при органічних психічних розладах.

Тема. Психологія індивідуальних розходжень.

Поняття індивіда та індивідуальності. Класифікація рівней індивідуальності. Структура психічної індивідуальності людини. Темперамент: систематика (параметри темпераменту). Клінічна характеристика темпераменту. Класифікація А. Томаса та С. Чесса. Поняття гармонійного характеру. Психологічні параметри гармонійного характеру. Формування характеру під впливом виховання. Типи неправильного виховання. Клінічні особливості характеру: істеричний тип характеру, нарцисичний тип, шизоїдний тип, епілептоїдний, психастенічний тип, паранояльний тип характеру. Акцентуації характеру. Особистість: структура особистості. Поняття гармонійної особистості. Теорії особистості: теорія Б. Братуся, диференційно-аналітична концепція Пезешкіана, психоаналітична теорія З. Фрейда, теорія аналітичної психології К. Юнга, індивідуальна психологія Адлера, теорія гештальтпсихології, поведінковий підхід до аналізу психології

особистості, гуманістична психологія Фромма, психологія самоактуалізації Маслоу, теорія В. М'ясищева, психологія діяльності О. Леонтьєва, теорія настанови Д. Узнадзе, гуманістична психологія В. Франкла.

Психопатологічні феномени і патопсихологічні синдроми при розладах особистості: порушення волі та мотивації.

Тема. Невротичні, психосоматичні і соматоформні розлади.

Неврози. Наукові напрями неврогенезу. Клінічні прояви невротичних розладів. Посттравматичний стресовий розлад. Соціально-стресові розлади. Криза ідентичності. Розлади адаптації. Конверсійні розлади. Невротичні симптомокомплекси. Етапність клінічних проявів. Психопатологічні феномени і патопсихологічні синдроми при невротичних розладах: увага, пам'ять, мислення, інтелект, емоції, воля та мотивація, свідомість та самосвідомість. Психосоматичні розлади та захворювання. Функціональні синдроми органів та систем: серцево-судинної, дихальної, статевої, травлення. Психосоматичні захворювання. Психосоматичні розлади. Моделі формування психосоматичних розладів.

Тема. Тривожні розлади та фобії.

Характеристика тривожності як психічної дисфункції. Методи діагностики тривожності. Види тривожних розладів (генералізований тривожний розлад, панічний, obsесивно-компульсивний розлади). Фобії: види, причини виникнення, методи лікування. Соціофобії, причини виникнення та методи лікування. Стресові розлади. Причини виникнення та методи лікування тривожних розладів. Як допомогти людям, що пережили катастрофу. Фобії як навчена поведінка. Дитячі фобії. Психологічна допомога при фобіях.

Тема. Розлади настрою та суїцид.

Загальна характеристика розладів настрою. Монополярна депресія. Поняття, симптоми. Фактори, які стимулюють депресію. Причини виникнення. Методи лікування. Маніакально-депресивний психоз. Поняття, критерії. Причини виникнення. Методи лікування. Феномен самогубства: поняття, типи. Теорії виникнення самогубства. Профілактика та терапія суїциду. Когнітивна теорія Бека. Теорії депресії на основі феномену безпомічності та безнадії. Самовбивства у різних вікових групах. Профілактика суїциду.

Тема. Психологія девіантної поведінки.

Поняття девіантної поведінки. Способи взаємодії індивіда та дійсності. Характеристика видів девіантної поведінки: Делінквентна девіантна поведінка. Адитивна девіантна поведінка. Патохарактерологічна поведінка. Психопатологічна поведінка. Поведінка на базі гіперздібностей. Агресивна поведінка: поняття, види, характеристика. Аутоагресивна поведінка: поняття, види, характеристика. Надцінні психологічні захоплення, понад цінні психопатологічні захоплення. Характерологічні і патохарактерологічні реакції. Комунікативні девіації. Неестетичне та аморальне поводження.

Тема. Розлади харчування.

Нервова анорексія: види, поняття, критерії.. Нервова булімія: види, поняття, критерії. Неспецифічні порушення культури харчування. Харчова залежність. Причини виникнення порушень у харчуванні. Механізми психологічного захисту, які використовує людина, яка страждає нервовою анорексією або булімією. Допомога людині, яка має розлади харчування.

Тема. Розлади внаслідок вживання психоактивних речовин та інші аддиктивні розлади.

Аддиктивна поведінка. Зловживання алкоголем та алкогольна залежність. Зловживання психоактивними речовинами та хімічна залежність. Опіум та його похідні. Ефект морфіну та героїну. Причини та результати зловживання опіатами. Кокаїн та амфетаміни. Барбітурати. ЛСД та споріднені препарати. Маріхуана. Методи лікування розладів, викликаних вживанням психоактивних речовин.

Тема. Сексуальні розлади.

Сексуальні дисфункції. Види, причини виникнення. Психологічний супровід при сексуальних дисфункціях. Парафілії. Види, причини виникнення. Методи терапії сексуальних пер версій: статеві ідентифікація, перверсії, ефебофілія, геронтофілія, аутоеротизм, інцестна поведінка. Розлади статевої ідентифікації гомосексуалізм, трансвестизм подвійної ролі, транссексуалізм.

Тема. Шизофренія.

Проблема систематики та діагностики шизофренії. Поняття, критерії шизофренії. Теорії виникнення шизофренії. Форми шизофренії. Динаміка шизофренії. Резонерство, сковзання. Позитивні та негативні симптоми. Методи психологічного супроводу. Підходи до визначення проблеми виникнення шизофренії. Ефективність терапії середовищем та жетонна система у лікуванні шизофренії.

Тема. Розлади особистості.

Класифікація специфічних розладів особистості. Параноїдальний розлад. Шизоїдний розлад. Шизотипичний розлад. Емоційно нестійкий розлад, особливості афективної сфери. Істеричний розлад, демонстративність, вразливість. Ананкастичний розлад, утворення нав'язливих ідей та станів. Тривожний розлад. Залежний розлад. Історичний розвиток уявлень про розлади зрілої особистості. Розлади зрілої особистості та психічні захворювання.

Тема. Дисоціативний розлад ідентичності особистості.

Поняття та симптоми дисоціативного розладу особистості. Причини виникнення дисоціативного розладу особистості. Види дисоціативного розладу особистості. Методи лікування та психологічного супроводу осіб, що мають дисоціативний розлад особистості.

Тема. Порушення психічного розвитку немовлят, дітей раннього, дошкільного та молодшого шкільного віку.

Психічні особливості та порушення у період новонародженості, немовляти і раннього дитинства. прояви вродженої невропатії; прояви аутичних розладів; гіпердинамічні розлади. Психосоматичні розлади. Психічні особливості та психічні порушення у дітей дошкільного і молодшого шкільного віку.

Тема. Порушення психічного розвитку в підлітковому віці, ранній юності. Психічні розлади в осіб зрілого та похилого віку.

Психічні розлади у підлітків. Патологічні підліткові реакції. Патологічні підліткові транзиторні потяги та манії. Психологія ранньої юності. Психологічні особливості і психічні розлади осіб зрілого, похилого та старечого віку. Типові психологічні та психопатологічними феномени осіб похилого віку.

Тема. Патопсихологічні методи дослідження.

Експериментально-психологічні методи дослідження. Патопсихологічні реєстр-синдроми: шизофренічний, афективно-ендогенний, олігофренічний, екзогенно-органічний, ендогенно-органічний, особистісно-аномальний, психогенно-психотичний, психогенно-невротичний. Патопсихологічна оцінка порушень: уваги, пам'яті, сприйняття, мислення, інтелекту, емоцій. Дослідження індивідуально-психологічних особливостей, спрямованих на оцінку якостей темпераменту, дослідження характерологічних особливостей, дослідження особливостей особистості, Мінесотський багатопрофільний опитувальник особистості (ММРІ).

Тема. Нейропсихологічні методи дослідження.

Нейропсихологічне дослідження мовлення: спонтанне та діалогове мовлення, автоматизоване мовлення, монологічне мовлення, відображене мовлення, розуміння зверненого мовлення. Порушення мовлення. Синдроми порушень вищих коркових функцій: еферентна моторна афазія, динамічна афазія, аферентна моторна афазія, акустико-гностична сенсорна афазія, акустико-мнестична афазія, семантична афазія. Нейропсихологічні методи дослідження праксису. Нейропсихологічні методи дослідження гнозису. Нейропсихологічне дослідження порушень схеми тіла (соматогноз, аутосоматогноз), орієнтування в просторі, стереогнозису (астереогнозис, тактильна предметна агнозія, тактильна агнозія текстури об'єкту), зорового гнозису (предметна агнозія, прозопагнозія, кольорова агнозія, симультанна агнозія).

Тема. Основи організації психотерапевтичної роботи.

Загальна характеристика видів психологічної допомоги: психологічне консультування (визначення, мета, завдання), психокорекція (визначення, мета, завдання), психотерапія (визначення, мета, завдання). Ознаки різних видів психологічної допомоги. Різниця між поняттями «психотерапія» та «психокорекція». Фактори вибору психотерапевтичної методики. Особливості психотерапії. Різновиди психотерапії: сугестивні (гіпноз та ін. форми навіювання), психоаналітичні (психодинамічні), поведінкові, феноменологічно-гуманістичні (гештальт-терапія).

Тема. Система психотерапевтичних напрямів і шкіл.

Різновиди психотерапевтичних напрямів: аутотренінг, поведінкова (бихевіоральна) терапія, нейролінгвістичне програмування, психодрама, трансактний аналіз (E.Berg). Діагностичний процес у структурі психологічного консультування. Методи психологічного консультування: раціональна психотерапія (P.Dubois), логотерапія (V.Frankl), психологія самореалізації (Maslow), позитивна психотерапія (N.Peseschkian), когнітивна терапія (A.Beck), раціонально-емотивна психотерапія (A.Ellis), психотерапія «здоровим глуздом». Специфічні риси психокорекційного процесу. Засоби психічного впливу на людину: вплив, маніпулювання, керування, формування.

3. ЗАГАЛЬНА ТА ВІКОВА ЛОГОПСИХОЛОГІЯ

Тема. Загальні засади логопсихології.

Логопсихологія як галузь спеціальної психології. Предмет, мета і завдання логопсихології. Науково-теоретичні основи логопсихології. Теоретичне і практичне значення логопсихології. Зв'язок логопсихології з циклом психологічних наук, взаємодії логопсихології, спеціальної психології та корекційної педагогіки, зв'язок між логопсихологією та медичною, зв'язок логопсихології з іншими науками.

Тема. Концептуальні основи логопсихології.

Методологічна основа логопсихології. Загальні й специфічні закономірності психічного розвитку дітей з тяжкими порушеннями мовлення. Основні принципи логопсихології: принцип відображуваності, принцип детермінізму, принцип розвитку, принцип єдності діагностики та корекції.

Тема. Закономірності нормального психічного розвитку.

Визначення поняття норма. Функціональна норма. Ідеальна норма. Умови нормального психічного розвитку. Неприятливі умови, які порушують нормальний процес розвитку дитини.

Тема. Структура ушкодженого розвитку.

Сутність феномену порушеного розвитку. Закономірності перебігу дизонтогенезу. Класифікація відхилень психічного розвитку В. Лебединського. Взаємозв'язок мовленнєвого та психічного розвитку. Типологія ушкодженого розвитку. Структурна організація дизонтогенезу за Л. Виготським.

Тема. Основні форми і види мовленнєвих порушень.

Основні логопедичні поняття. Форми та види мовлення. Їх порушення. Клініко-педагогічна класифікація порушень мовлення. Порушення структурно-семантичного (внутрішнього) оформлення висловлювання. Порушення писемного мовлення. Психолого-педагогічна класифікація порушень мовлення.

Тема. Особливості відчуттів, сприймання та пам'яті дітей з тяжкими порушеннями мовлення.

Відчуття. Сприймання. Особливості зорового та слухового сприймання при мовленнєвих порушеннях.

Загальні відомості про пам'ять. Види пам'яті. Особливості пам'яті дітей з тяжкими порушеннями мовлення. Корекція розвитку пам'яті.

Тема. Особливості розвитку мовлення і мислення дітей з тяжкими порушеннями мовлення.

Загальні відомості про мислення. Етапи мисленнєвої діяльності. Види мислення. Особливості мисленнєвої діяльності дітей з тяжкими порушеннями мовлення. Розумова дія. Корекційна робота. Співвідношення мислення і мовлення. Етапи розвитку мовлення. Специфіка спілкування дітей з тяжкими порушеннями мовлення. Періоди розвитку мови. Дословесний період розвитку мови. Механізми виникнення висловів у дітей. Розвиток мовленнєвих функцій. Діагностики мовного розвитку.

Тема. Особливості уваги, уяви та вольової дії дітей з тяжкими порушеннями мовлення.

Увага. Типи уваги. Якісні показники уваги. Особливості уваги дітей з тяжкими порушеннями мовлення. Уява. Воля. Самоконтроль. Саморегуляція. Корекційна робота. Розвиток емоційно-вольової сфери дітей з тяжкими порушеннями мовлення.

Тема. Ігрова діяльність дитини дошкільного віку з тяжкими порушеннями мовлення.

Гра. Особливості ігрової діяльності дітей з тяжкими порушеннями мовлення. Негативні чинники, що впливають на ігрову діяльність дітей з тяжкими порушеннями мовлення. Специфіка зображувальної діяльності.

4. ОСНОВИ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІАГНОСТИКИ ОСІБ З ПОРУШЕННЯМИ РОЗВИТКУ

Тема. Предмет, цілі та задачі психолого-педагогічної діагностики осіб з вадами розвитку.

Визначення предмету психолого-педагогічної діагностики, її мети і завдань. Теоретико-методичний аспект психодіагностики відхилень у психічному розвитку. Практичний аспект проблеми. Зв'язок психодіагностики осіб з вадами розвитку із суміжними галузями психологічних знань (експериментальна психологія, медична психологія, нейропсихологія, патопсихологія, патогенетика, психолінгвістика тощо). Історія складання психологічних тестів для діагностики відхилень в розвитку людини. Застосування патопсихологічних тестів за кордоном та в Україні. Особливості тестових методик, які застосовуються для дітей з інтелектуальними, сенсорними порушеннями, з фізичними вадами. Класифікація методик діагностики.

Тема. Загальні принципи і методи проведення психолого-педагогічної діагностики.

Принципи психолого-педагогічної діагностики: принцип гуманізму, комплексного вивчення дитини, всебічного і цілісного вивчення дитини, динамічного вивчення дитини, кількісно-якісний принцип. Вибір методів обстеження. Процедура обстеження. Основні етапи обстеження: підготовчий, експериментальний, кількісної та якісної обробки та інтерпретації, прийняття рішення. Представлення інформації про результати обстеження. Значення загальних методів обстеження для психолого-педагогічної діагностики: метод спостереження; психологічний експеримент, його види; аналіз продуктів діяльності; метод бесіди; анкетування; тести. Аналіз продуктів діяльності. Методи нейропсихологічної діагностики. Формальна діагностика: тести, опитувальники, анкети, проєктивні методики, психофізіологічні методики; бланкові, апаратурні, комп'ютерні методики. Надійність методик. Валідність методик. Типи обстеження: індивідуальний, груповий, вербальний та невербальний.

Тема. Етичні й деонтологічні норми застосування психодіагностичних методик при психолого-медико-педагогічному обстеженні дітей з відхиленнями у психофізичному розвитку.

Етичні норми психодіагностики - комплекс норм і принципів щодо захисту інтересів і прав обстежуваних осіб. Етичні принципи, яких повинен дотримуватися психолог: 1) професійна компетентність, 2) конфіденційність дослідження, 3) об'єктивність дослідження, 4) принцип профілактичного викладення матеріалу, 5) принцип обмеженого поширення спеціальних методик.

Тема. Задачі і проблеми диференційної діагностики порушень розвитку.

Значення ранньої діагностики порушень розвитку. Комплексна діагностика розвитку від народження до року і в ранньому дитинстві. Диференційна діагностика окремих порушень розвитку. Вікові аспекти психолого-педагогічного обстеження. Специфіка психолого-педагогічного обстеження при різних типах порушень психічного розвитку у дітей.

Тема. Показники психічного розвитку дитини раннього віку.

Розвиток рухів – моторика. Сенсорна діяльність. Емоційно-соціальний розвиток. Мовлення. Уміння руки. Навички. Передобразотворчта та образотворча діяльність. Значення раннього дитячого віку для подальшого розвитку особистості. Особливості обстеження немовлят і дітей переддошкільного віку. Важливість максимального використання компенсаторних можливостей раннього віку

Тема. Шкали оцінки психічного розвитку дитини раннього віку.

Шкали показників Використання шкал показників у діагностиці психічного розвитку. Постійність і змінність коефіцієнта психічного розвитку (КoP). Прогнозування психічного розвитку (за визначенням психічного віку дитини, порівнянням зі стандартними таблицями).

Тема. Методики, спрямовані на дослідження відхилень розвитку уваги та сприймання у дітей дошкільного віку.

Дослідження особливостей сприймання дітей. Сприймання кольору, форми, розмірів. Сприймання просторових відношень. Дослідження порушень конструктивного праксиса і просторової орієнтації, їх особливостей у дітей з церебральним паралічем. Дослідження здібностей до цілісного сприймання форми предметів і співвідношення частин фігур і предметних зображень. Дослідження особливостей уваги дітей. Дослідження об'єму, розподілу, переключення, стійкості, концентрації уваги. Способи обробки результатів і їх аналіз.

Тема. Методики, спрямовані на дослідження відхилень розвитку пам'яті, мислення і мовлення у дітей дошкільного віку.

Методики дослідження особливостей пам'яті у дітей дошкільного віку. Методики дослідження особливостей мисленнєвої діяльності у дітей дошкільного віку. Методики дослідження особливостей мовленнєвої діяльності у дітей дошкільного віку.

Тема. Методики, спрямовані на дослідження особливостей емоціональної сфери дітей дошкільного віку з порушенням розвитку.

Показники особливостей емоційної сфери дитини : емоційний фон, вираженість емоцій, емоційна лабільність. Емоційна лабільність дітей

дошкільного віку з порушенням розвитку. Відстеження особливостей поведінки та емоційних реакцій дитини. Основні методи для визначення особливостей емоційного розвитку й оцінювання емоційного стану дитини - це спостереження й проєктивні методики. Способи обробки результатів і їх аналіз.

Тема. Використання проєктивних методик, спрямовані на дослідження індивідуальних особливостей дітей дошкільного віку з порушенням розвитку.

Теоретичні джерела проєктивного методу: психоаналіз, холістична психологія, експериментальні дослідження. Проєктивний підхід до вивчення особистості: проєктивна психологія; проєкція; контроль і когнітивний стиль; принципи, що лежать в основі проєктивного дослідження особистості. Проблеми реалізації проєктивного підходу. Проєктивні методики і дослідження позасвідомого. Класифікація проєктивних методик: конститутивні, конструктивні, інтерпретативні, патаретичні, експресивні, імпресивні, адитивні. Загальна характеристика проєктивних методик: особливості, що відрізняють їх від інших методик (особливості стимульного матеріалу, поставленої перед респондентом задачі, обробки і інтерпретації результатів); переваги і недоліки. Діагностичне значення проєктивних методик. Перелік проєктивних методик для дітей дошкільного віку. Алгоритм використання.

Тема. Методики, спрямовані на дослідження відхилень розвитку уваги та сприймання у дітей шкільного віку.

Дослідження особливостей сприймання дітей шкільного віку. Дослідження особливостей уваги дітей шкільного віку. Дослідження об'єму, розподілу, переключення, стійкості, концентрації уваги. Способи обробки результатів і їх аналіз.

Тема. Методики, спрямовані на дослідження відхилень розвитку пам'яті, мислення і мовлення у дітей шкільного віку.

Методики дослідження особливостей пам'яті у дітей шкільного віку. Методики дослідження особливостей мисленнєвої діяльності у дітей шкільного віку. Методики дослідження особливостей мовленнєвої діяльності у дітей шкільного віку.

Тема. Методики, спрямовані на дослідження особливостей емоціональної сфери дітей шкільного віку з порушенням розвитку.

Особливості емоційних станів дітей шкільного віку з порушенням розвитку. Відстеження особливостей поведінки та емоційних реакцій дитини. Способи обробки результатів і їх аналіз.

Тема. Використання проєктивних методик, спрямовані на дослідження індивідуальних особливостей дітей шкільного віку з порушенням розвитку.

Перелік проєктивних методик для дітей шкільного віку. Алгоритм використання. Відпрацювання навичок використання. Основні діагностичні критерії.

Тема. Проблема готовності дитини до шкільного навчання.

Психофізіологічна, інтелектуальна й особистісна готовність дитини до шкільного навчання. Рівень розвитку пізнавальної діяльності. Орієнтування дитини в просторі і часі. Розвиток емоційної сфери. Особливості особистісного та

соціально-психологічного компонентів психологічної готовності до школи дітей з особливими потребами в умовах інклюзивної освіти.

Тема. Процедура дослідження готовності дитини з вадами розвитку до шкільного навчання.

Визначення рівня сформованості “внутрішньої позиції школяра” в дітей старшого дошкільного віку за допомогою методики "Бесіда про школу" (за Т. Нежновою). Методика експертної оцінки (за описом С. Максименка, К. Максименка, О. Главник). Стандартизовані тести готовності до навчання.

Тема. Основні завдання ІРЦ.

Категорії та групи населення, які обслуговує ІРЦ. Структура, основні напрями та зміст діяльності ІРЦ. Медичне, психологічне, педагогічне обстеження дитини, яка направляється на обстеження в ІРЦ. Нормативні документи, які регламентують зміст роботи ІРЦ.

Тема. Стандарти проведення обстеження дитини в ІРЦ.

Вивчення документації: Картка здоров'я і розвитку дитини на 2 аркушах, яка заповнюється лікарями дитячої поліклініки за місцем проживання; Характеристика на дитину, якщо вона навчалася або виховувалась у навчальному закладі; Письмова згода батьків на обстеження дитини, заповнена за делегитом на відповідному бланку. Дані логопедичного (логопед ЗНЗ або поліклініки), психологічного (видає заклад - психолог) і педагогічного (надає вчитель) обстеження; Направлення лікувальної установи (за необхідністю видає лікар); Для учнів, які оформляються на індивідуальну форму навчання, крім психолого-медико-педагогічної характеристики, необхідно мати копію висновку лікувальної комісії. Зошити з письма та математики, малюнки (якщо дитина навчалась в школі чи ДНЗ). Склад комісії, яка приймає безпосередню участь в обстеженні дитини. План обстеження. Основні методики, які використовують під час обстеження

Тема. Висновок обстеження в ІРЦ .

Визначення рівня розвитку дитини. Визначення особливостей освітніх потреб та рекомендації щодо змісту, форм і методів навчання, корекційно-розвиткової роботи з урахуванням особливостей навчально-пізнавальної діяльності.

Тема. Підготовка психологічного висновку за результатами самостійного обстеження дітей із різними вадами розвитку.

Складання плану обстеження конкретної дитини. Фіксування результатів дослідження. Оформлення результату дослідження.

Тема. Вимоги до психолого-педагогічної характеристики на дитину.

Використання результатів спостереження, бесід, даних з індивідуальних карток обліку дітей різних категорій. «Оцінка потреб дитини», діагностична картка психологічного супроводу, класні журнали, зошити, інші продукти дитячої діяльності.

Тема. Складання психолого-педагогічної характеристики на дитину з вадами розвитку.

Складання плану обстеження та спостереження за конкретною дитиною, збір інформації. Оформлення психолого-педагогічної характеристики на дитину з вадами розвитку (за наданими даними).

Тема. Психолого-педагогічний комплекс обстеження дитини дошкільного віку з вадами розвитку.

Складання плану-схеми вивчення раннього психомоторного і мовленнєвого розвитку дитини дошкільного віку з вадами розвитку (завдання за нозологіями). Розроблення приблизної схеми протоколу спостереження за дитиною дошкільного віку з порушенням розвитку (завдання за нозологіями).

Тема. Психолого-педагогічний комплекс обстеження дитини шкільного віку з вадами розвитку.

Складання плану-схеми вивчення розвитку дитини шкільного віку з вадами розвитку (завдання за нозологіями). Розроблення приблизної схеми протоколу спостереження за дитиною шкільного віку з порушенням розвитку (завдання за нозологіями).

5. ПСИХОЛОГІЯ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ З ВАДАМИ РОЗВИТКУ

Тема. Феномен соціалізації в системі міждисциплінарних наукових уявлень.

Основні аспекти вивчення соціалізації у спеціальній освіті. Проблема соціалізації в дослідженнях особистості дітей з особливими потребами. Особливості психічного розвитку та проблема соціальної адаптації.

Тема. Біологічні та соціальні фактори соціалізації осіб з особливими потребами

Об'єктивні чинники несприятливих умов соціалізації. Суб'єктивні чинники несприятливих умов соціалізації. Засоби соціалізації. Механізми соціалізації. Основні складові соціального розвитку дитини.

Тема. Адаптація як складова та як механізм соціалізації.

Поняття соціальної адаптації. Засоби адаптації. Механізми адаптації. Основні складові соціального розвитку дитини.

Тема. Особливості процесу ідентифікації та усвідомлення Я дитини з особливими потребами.

Поступове оволодіння діями з предметами, в яких закріплено соціальний спосіб їх виконання. Розширення кола спілкування. Пізнання соціальних ролей. Формування уявлень про себе як про частину соціального світу. Засвоєння ціннісно-нормативних моделей і зразків соціальної поведінки, культурних норм взаємодії соціального світу. Формування персональної ціннісно-нормативної системи.

Тема. Психолого-педагогічні умови формування соціальної поведінки дитини з особливими потребами

Традиційні засоби формування навичок соціальної поведінки у дітей з особливими потребами. Характеристика поведінки практично-діяльнісного типу дітей з особливими потребами. Особливості процесу адаптації та інтеграції дітей з порушеннями психофізичного розвитку в соціальній групі. Спілкування як джерело психосоціального забезпечення розвитку дитини з порушеннями

психофізичного розвитку. Сформованість поведінки комунікативного типу дітей з порушеннями психофізичного розвитку.

Тема. Характеристика ігрової діяльності та визначення її мотивів у дітей з особливими потребами як основи для формування навичок соціальної поведінки.

Ігрова діяльність як технологія забезпечення успішності процесу соціалізації. Формування у дітей з порушеннями психофізичного розвитку соціальної поведінки на основі цілеспрямованого створення емоційно-збагачених виховних ситуацій.

Тема. Рання педагогічна і соціальна абілітація дітей з особливими потребами.

Основні засади розбудови абілітаційного (реабілітаційного) процесів. Патронаж. Зміст системи раннього втручання. Функції фахівців медичної та психологічної галузей в системі раннього втручання. Наступність та міжвідомча взаємодія в процесі надання медико-психологічних послуг родині, яка має дитину з порушеннями психофізичного розвитку. Завдання системи раннього втручання. Фахівці команди раннього втручання. Функції корекційного педагога у команді раннього втручання. Методи ранньої діагностики розвитку дитини. Програми раннього розвитку. Встановлення контакту з дитиною раннього віку.

Тема. Організація соціально-психологічного супроводу в ранньому віці.

Поєднання компенсаторних можливостей організму з правильно організованим соціально-психологічним супроводом у ранньому віці. Правила, яких необхідно дотримуватися при організації занять з дітьми раннього віку. Вимоги до реабілітаційного середовища. Вимоги до мовленнєвого режиму. Основні правила створення позитивного емоційного фону реабілітаційних заходів. Міждисциплінарна взаємодія, командний підхід до здійснення соціально-психологічного супроводу.

Тема. Сучасні підходи до розуміння понять «абілітація» та «реабілітація».

Поняття про комплексну психологічну і соціальну абілітацію і реабілітацію дітей з порушеннями психофізичного розвитку. Основи та принципи реабілітації та абілітації. Види та форми реабілітаційних та абілітаційних заходів. Етапи реабілітації та абілітації; умови реалізації їх основних напрямів. Учасники реабілітаційного та абілітаційного процесів.

Тема. Організація соціально-психологічного супроводу абілітаційного (реабілітаційного) процесу для дітей з порушеннями психофізичного розвитку.

Основні положення, завдання законодавства України з питань реабілітації осіб з інвалідністю. Реалізація державної політики у сфері реабілітації осіб з інвалідністю. Державне управління системою реабілітації осіб з інвалідністю. Структура системи реабілітації дітей з інвалідністю. Типи реабілітаційних установ. Державна типова програма реабілітації осіб з інвалідністю. Організація реабілітаційного процесу. Принципи соціальної реабілітації. Складові й етапи процесу соціальної реабілітації. Індивідуальна програма реабілітації осіб з інвалідністю. Умови успішності соціальної реабілітації. Критерії оцінки динаміки

розвитку дитини та рівня її соціально-побутової адаптованості. Реабілітаційний потенціал, реабілітаційний прогноз.

Тема. Спілкування як джерело психосоціального забезпечення розвитку дитини з особливими потребами.

Сформованість поведінки комунікативного типу дітей з особливими потребами. Формування у дітей з особливими потребами відсталістю соціальної поведінки на основі цілеспрямованого створення емоційно-збагачених виховних ситуацій.

Тема. Процеси інтеграції та інклюзії в дитячі заклади дитини з особливими потребами.

Основні положення законодавчої бази інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами; вітчизняний і зарубіжний досвід інклюзії. Особливості державної політики, законодавства України в галузі освіти, соціального захисту дітей з особливими освітніми потребами.

Тема. Життєва компетентність як показник досвіду взаємодії дитини з особливими потребами та соціуму.

Сутність, складові та характерні ознаки життєвої компетентності дітей з особливими потребами. Роль та можливості центрів ранньої соціальної реабілітації у формуванні життєвої компетентності дітей з особливими потребами. Критерії, показники та рівні сформованості життєвої компетентності дітей з особливими потребами.

Тема. Прийоми відновлення втрачених (спотворених) навичок із соціально- побутового самообслуговування.

Методи прогнозування та планування індивідуального плану соціально-побутової реабілітації дитини з особливими потребами. Організація занять з соціально- побутової реабілітації дітей у спеціальних закладах та загальних освітніх закладах

Тема. Організація та зміст психолого-педагогічного забезпечення професійно-трудової соціалізації дітей з особливими потребами.

Умови, що сприяють ефективному формуванню професійно-трудової соціалізації дітей з особливими потребами в центрах соціальної реабілітації. Методичні рекомендації щодо формування професійно-трудової соціалізації дітей з особливими потребами в центрах соціальної реабілітації.

Тема. Етапи професійного самовизначення дитини з особливими потребами.

Визначення поняття «життєва компетентність»; структура та основні напрямки її формування. Поняття «якість життя» в контексті соціалізації дитини з інтелектуальною недостатністю.

Тема. Проблема формування гандикапізму як соціального явища та гандикапності як індивідуально-особистісного прояву.

Проблема формування гандикапізму як соціального явища та гандикапності як індивідуально-особистісного прояву. Гандикапізм та ксенофобія: спільне та відмінне в поняттях Каталізатори нетерпимості в сучасному суспільстві. Соціально-психологічні механізми, чинники та детермінанти генези та розвитку гандикапізму. Методики дослідження гандикапізму та його проявів у формі гандикапу та гандикапності. Психологічні засоби їх попередження та корекції.

Тема. Соціально-психологічні методи корекції та попередження проявів гандикапізму.

Внутрішні та зовнішні суперечності особистості як фактор гандикапних реакцій. Соціально-психологічні методи корекції та попередження проявів гандикапізму.

Тема. Віктимна поведінка як психологічна проблема.

Проблема підвищення рівня віктимізації особистості. Віктимність і віктимізація.

Тема. Людина як жертва несприятливих умов соціалізації. Педагогічна віктимологія.

Несприятлива соціалізація Соціально-педагогічна віктимологія як галузь знань. Жертви несприятливих умов соціалізації. Поняття віктимності, віктимізації та віктимогенності. Соціальні еталони. Стереотипізація. Атитюди.

Питання
до комплексного кваліфікаційного екзамену зі спеціалізації «Спеціальна психологія»

«Спеціальна психологія»

1. Предмет, об'єкт та завдання спеціальної психології.
2. Особливості пізнавальних психічних процесів при затримці психічного розвитку.
3. Особливості емоційно-вольової сфери при затримці психічного розвитку.
4. Характеристика різних видів діяльності при затримці психічного розвитку.
5. Особливості пізнавальної сфери при порушенні зору.
6. Особливості емоційно-вольової сфери при порушенні зору.
7. Особливості пізнавальної сфери при порушенні слуху.
8. Особливості емоційно-вольової сфери при порушенні слуху.
9. Особливості пізнавальної сфери при порушенні опорно-рухового апарату.
10. Особливості розвитку пізнавальних психічних процесів дітей із порушенням інтелектуальної сфери.
11. Особливості пізнавальної сфери у дітей з аутизмом.
12. Особливості розвитку пізнавальних процесів у дітей зі складними порушеннями у розвитку.

«Основи патопсихології та психотерапії»

13. Характеристика тривожності як психічної дисфункції.
14. Фобії: поняття, типи, причини виникнення.
15. Види тривожних розладів: панічний розлад, obsesивно-компульсивний розлад, генералізований розлад.
16. Поняття, види та причини стресового розладу. Психотерапія стресового розладу.
17. Монополярна депресія: поняття, симптоми, фактори виникнення.
18. Маніакально-депресивний психоз: поняття, критерії, причини виникнення.
19. Нервова анорексія: поняття, критерії, фактори виникнення.
20. Булімія: поняття, критерії, фактори виникнення.
21. Сексуальні розлади: типи, критерії, причини виникнення.
22. Шизофренія: поняття, симптоми, фактори виникнення. Види шизофренії.
23. Істеричний соматоформний розлад: поняття, симптоми, фактори виникнення.
24. Антисоціальна (соціопатична) поведінка особистості: поняття, фактори виникнення.

«Загальна та вікова логопсихологія»

25. Логопсихологія як наука: предмет, завдання та принципи.
26. Методологічні засади логопсихології.
27. Специфічні закономірності психічного розвитку осіб з тяжкими порушеннями мовлення.

28. Психічний розвиток дітей дошкільного віку при порушенні мовлення.
29. Характеристика уваги при порушеннях мовлення.
30. Особливості сприймання дітей з тяжкими порушеннями мовлення (зорового, слухового та тактильного).
31. Характеристика мисленнєвої діяльності дітей з порушеннями мовлення.
32. Особливості уваги та пам'яті дітей з тяжкими порушеннями мовлення.
33. Особливості самооцінки дітей з тяжкими порушеннями мовлення.
34. Особливості емоційно-вольової сфери дітей з тяжкими порушеннями мовлення.
35. Особливості спілкування дітей з тяжкими порушеннями мовлення.
36. Особливості діяльності дітей з тяжкими порушеннями мовлення.

«Основи психолого-педагогічної діагностики осіб з порушеннями розвитку»

37. Вибір методів обстеження. Особливості тестових методик, які застосовуються для дітей з інтелектуальними, сенсорними порушеннями, з фізичними вадами.
38. Метод спостереження; психологічний експеримент, його види, аналіз.
39. Методи нейропсихологічної діагностики.
40. Формальна діагностика: тести, опитувальники, анкети, проєктивні методики, психофізіологічні методики; бланкові, апаратурні, комп'ютерні методики.
41. Значення ранньої діагностики порушень розвитку. Комплексна діагностика розвитку від народження до року і в ранньому дитинстві.
42. Відстеження особливостей поведінки та емоційних реакцій дитини. Способи обробки результатів і їх аналіз.
43. Загальна характеристика проєктивних методик: особливості, що відрізняють їх від інших методик (особливості стимульного матеріалу, поставленої перед респондентом задачі, обробки і інтерпретації результатів); переваги і недоліки.
44. Вікові аспекти психолого-педагогічного обстеження.
45. Специфіка психолого-педагогічного обстеження при різних типах порушень психічного розвитку у дітей.
46. Основні етапи обстеження: підготовчий, експериментальний, кількісної та якісної обробки та інтерпретації, прийняття рішення.
47. Дослідження особливостей сприймання дітей. Сприймання кольору, форми, розмірів. Сприймання просторових відношень.
48. Дослідження особливостей уваги дітей. Дослідження об'єму, розподілу, переключення, стійкості, концентрації уваги.

«Психологія соціалізації та соціальної адаптації дітей з вадами розвитку»

49. Поняття про комплексну психологічну і соціальну абілітацію та реабілітацію дітей з порушеннями психофізичного розвитку.
50. Особливості процесу адаптації та інтеграції дітей з порушеннями психофізичного розвитку в соціальній групі.
51. Сутність, складові та характерні ознаки життєвої компетентності дітей з порушеннями психофізичного розвитку.
52. Проблема формування гандикапізму як соціального явища та гандикапності як індивідуально-особистісного прояву.
53. Неприятливі умови соціалізації дітей з порушеннями психофізичного розвитку.
54. Соціально-психологічні механізми, чинники та детермінанти генези та розвитку гандикапізму.
55. Реабілітаційний потенціал, реабілітаційний прогноз.
56. Віктимогенні індивідуально-особистісні характеристики дітей і підлітків.
57. Проблема соціалізації в дослідженнях особистості дітей з особливими потребами.
58. Механізми соціалізації.
59. Основні складові соціального розвитку дитини.
60. Особливості процесу ідентифікації та усвідомлення Я дитини з особливими потребами.

Критерії оцінювання

Комплексний кваліфікаційний екзамен зі спеціалізації «Спеціальна психологія» проводиться в усній формі за 30 білетами. Здобувачі вищої освіти розкривають теоретичні питання з дисциплін «Спеціальна психологія», «Основи патопсихології та психотерапії», «Загальна та вікова логопсихологія», «Основи психолого-педагогічної діагностики осіб з порушеннями розвитку», «Психологія соціалізації та соціальної адаптації дітей з вадами розвитку» та виконують практичне завдання. Оцінювання та накопичення балів під час екзамену: за теоретичну відповідь здобувач вищої освіти максимально отримує 30 балів, а за практичне завдання – 40 балів. Таким чином, рейтинг здобувача складається з наступних балів: 60 балів (теоретичні питання) + 40 балів (практичне завдання) = 100 балів.

Відповідність підсумкових рейтингових оцінок у балах оцінкам за національною шкалою та шкалою ECTS

Сума балів	Шкала ECTS	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	відмінно
78-89	B	добре
65-77	C	
58-64	D	
50-57	E	задовільно
35-49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Критерії, показники оцінювання рівня навчальних досягнень здобувачів та шкала нарахування рейтингових балів з теоретичних питань

Школа рейтингових балів	6 балів	4 бала	2 бала
Критерії оцінювання	Показники оцінювання		
повнота	<ul style="list-style-type: none"> - відповідь повна, обґрунтована, системна; - досконале володіння понятійним апаратом. 	<ul style="list-style-type: none"> - відповідь неповна, без належного обґрунтування; - володіння понятійним апаратом з незначними неточностями, помилками. 	<ul style="list-style-type: none"> - відповідь поверхова, названі окремі положення, невміння виділити головне і другорядне; - часткове володіння понятійним апаратом.
логічність	<ul style="list-style-type: none"> - відповідь логічно структурована; - тези аргументовані, вагомі; 	<ul style="list-style-type: none"> - відповідь з частковим порушенням послідовності; - аргументи 	<ul style="list-style-type: none"> - відповідь непослідовна; - аргументи поодинокі або відсутні;

	- зроблені повні висновки.	недостатньо переконливі; - висновки несуттєві.	- висновки відсутні.
глибина	- виявляє концептуальні знання; високий ступінь володіння станом питання (історії питання та сучасних психолого-педагогічних досліджень); - критично осмислює основні теорії, принципи, методи і поняття у навчанні та професійній діяльності.	- відповідь правильна, але має певні неточності, недостатньо обґрунтована та осмислена. Історію та сучасний стан проблеми висвітлено частково	- відповідь демонструє нечіткі уявлення здобувача вищої освіти про об'єкт вивчення, поверхове висвітлення проблеми з називанням окремих прізвищ дослідників
зв'язок з практикою	- спирається на передовий педагогічний досвід та на власний практичний досвід; - прогнозує розвиток педагогічних явищ, творчо моделює педагогічну ситуацію, спираючись на теоретичні позиції.	- наводить поодинокі приклади з власної практики; - відчуває незначні труднощі у прогнозуванні та моделюванні педагогічних явищ.	- не пов'язує відповідь з практичним досвідом; - моделює педагогічні ситуації за стандартними алгоритмами.
інтегрованаість знань	- інтегрує знання з суміжних дисциплін; - творчо інтерпретує данні інших наук.	- недостатньо інтегрує знання	- інтеграція з суміжними дисциплінами відсутня.

Критерії, показники оцінювання рівня навчальних досягнень здобувачів під час виконання практичного завдання та нарахування рейтингових балів

Шкала рейтингових балів	6 балів	4 бала	2 бала
Критерії оцінювання	Показники оцінювання		
планування	- вміє спланувати завдання діяльності відповідно програмових вимог;	- завдання планує не зовсім точно; - організацію та зміст різних видів діяльності	- планує не всі освітні завдання та частково їх реалізує;

	<ul style="list-style-type: none"> - відтворює навчальні, розвивальні та виховні завдання; - реалізує завдання під час організації різних видів діяльності дітей доцільно і повною мірою; - правильно структурує форму роботи, відповідно її виду. 	<ul style="list-style-type: none"> відтворює обмежено; - структура наведеної форми роботи непослідовна; - освітні завдання реалізуються неповною мірою. 	<ul style="list-style-type: none"> - обрана структура наведеної форми роботи не відповідає типовим вимогам
доцільність і ефективність вибраних методів	<ul style="list-style-type: none"> - володіє багатим спектром методів; - обрані методи і прийоми найбільш ефективні; - операціонально правильно застосовує методи відповідно віку дітей та поставленим завданням 	<ul style="list-style-type: none"> - володіє достатнім спектром методів; - обрані методи і прийоми не завжди є ефективні; - недостатньо володіє технікою реалізації методу, частково враховує вік дітей та вирішує поставлені завдання. 	<ul style="list-style-type: none"> - володіє обмеженим методичним арсеналом; - обрані методи і прийоми малоефективні, не відповідають віку дітей та поставленим завданням
добір дидактичного матеріалу	<ul style="list-style-type: none"> - відповідає змістовому компоненту заняття або іншим формам; - узгоджується з психофізичними можливостями дітей. 	<ul style="list-style-type: none"> - частково недоцільно використано матеріал; - дидактичний матеріал не повністю відповідає віковим можливостям дітей. 	<ul style="list-style-type: none"> - недоцільне використання матеріалу; - дидактичний матеріал не відповідає віковим можливостям дітей.
зміст освітньої роботи	<ul style="list-style-type: none"> - глибоке та комплексне розкриття теми 	<ul style="list-style-type: none"> - поверхове розкриття теми з акцентами на окремих складових програмового змісту 	<ul style="list-style-type: none"> - часткове розкриття теми із суттєвими неточностями у змісті
комунікація	<ul style="list-style-type: none"> - достатня зрозумілість відповіді та чітка комунікаційна стратегія 	<ul style="list-style-type: none"> - добра зрозумілість відповіді та доречна комунікаційна стратегія з несуттєвими неточностями 	<ul style="list-style-type: none"> - задовільна зрозумілість відповіді та комунікаційна стратегія із суттєвими неточностями
Додаткова шкала рейтингових балів	10 балів	6 балів	2 бали

<p>творчий підхід</p>	<ul style="list-style-type: none"> - оригінально та гнучко підходить до розв'язання поставлених освітніх задач; - шукає власне рішення проблеми, використовуючи інноваційні підходи до її розв'язання. 	<ul style="list-style-type: none"> - продуктивно перетворює наявні в педагогічному досвіді підходи до розв'язання проблеми; - переносить набуті знання, уміння, навички в нові ситуації 	<ul style="list-style-type: none"> - репродуктивно відтворює наявні в педагогічному досвіді підходи до розв'язання проблеми; - зосереджує увагу лише на частині проблеми
------------------------------	--	---	--

Список рекомендованої літератури СПЕЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

Базова

1. Інклюзивна освіта. Підтримка розмаїття у класі: практ. посіб. / Пер. з англ. Київ: СПД-ФО, 2010. 296 с.
2. Кочерга О.В. Психофізіологія дітей з особливими потребами. Київ : Редакції газет з дошкільної та початкової освіти, 2012. 128 с.
3. Обухівська А. Г. Психологу про дітей з особливими потребами у загальноосвітній школі. Київ: Редакції загальнопед. Газет, 2012. 128 с.
4. Пахомова Н. Г., Кононова М.М. Спеціальна психологія. Полтава: АСМІ, 2015. 389 с.
5. Сак Т.В. Особлива дитина: від народження до 6 років: Поради батькам. Київ: Літера ЛТД, 2008. 144 с.

Допоміжна

6. Бочелюк В.Й., Турубарова А.В. Психологія людини з обмеженими можливостями: навч. посіб. для студентів ВНЗ К.: ЦНЛ, 2016. 264 с.
7. Основы специальной психологии и дефектологии в схемах и таблицах. Ред.-сост. доц. В. Е. Лунев. Киев : Интерсервис, 2018. 508 с.

ОСНОВИ ПАТОПСИХОЛОГІЇ ТА ПСИХОТЕРАПІЇ

Базова

1. Максимова Н.Ю., Мілютіна К.Л., Піскун В.М. Основи дитячої патопсихології. Київ, 1996. 158 с.
2. Патопсихологія: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / укладач І.А.Мартинюк. Гусятин. 2006. 204 с.

Допоміжна

3. Горецька О. Геронтопсихологія: навчальний посібник для ст-ів спеціальності 053 Психологія Х. : Вид-во Іванченка І. С, 2017. 210 с.
4. Колпакчи О.С. Арт-терапія: курс лекцій: навчальний посібник. Бердянськ : БДПУ, 2017. 322 с.
5. Терлецька Л.Г. Тілесно-орієнтований тренінг. К.: Слово, 2016. 104 с.
6. Терлецька Л. Г. Психологія здоров'я особистості: технологія психосинтезу: навч. посіб. дл студ. ВНЗ напряму підгот. 8.040101 (магістр), спец. «Психологія особистості» К.: Слово, 2016. 152 с.

ЗАГАЛЬНА ТА ВІКОВА ЛОГОПСИХОЛОГІЯ

Базова

1. Конопляста С.Ю. Логопсихологія : навч.посіб / за ред. М.К. Шеремет. Київ : Знання, 2010. 293 с.
2. Логопедія : підручник / За ред. М.К. Шеремет. Вид. 5-те. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2018. 856 с.
3. Мартиненко І.В. Логопсихологія : курс лекцій. Навчальний посібник. 3-тє вид., виправл. і доповн. Київ : ДІА, 2019. 120 с.

Допоміжна

4. Мартиненко І.В. Формування мотиваційно-вольової готовності дітей шестирічного віку із загальним недорозвиненням мовлення до шкільного

навчання : автореф. дис... канд. психол. наук / Ін-т спец. педагогіки АПН України. Київ, 2007. 22 с.

5. Синьов В. М., Матвеева М. П., Хохліна О. П. Психологія розумово відсталого дитини: підручник. К.: Знання, 2008. 359 с.

ОСНОВИ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІАГНОСТИКИ ОСІБ З ПОРУШЕННЯМИ РОЗВИТКУ

Базова

1. Гріньова О.М., Терещенко Л.А. Дитяча психодіагностика: навчально-методичний посібник. Вінниця: Нілан-ЛТД, 2015. 227 с.

2. Карпенко Н.В. Діагностика психічного розвитку дитини в роботі педагога (вчителя, вихователя): навч. посібник. 2-е вид. К.: Каравела, 2010. 248 с.

3. Крамченко В. Психодіагностика розвитку дошкільника: ранній та молодший дошкільний вік. Х.:Ранок, 2013. 160 с.

Допоміжна

4. Методика діагностики відхилень у розумовому розвитку молодших школярів та старших дошкільників / за ред. Н.М. Стадненко, Т.Д. Ляшенко, Л.В. Борщевської, А.Г. Обухівської. Київ, 1998. 238 с.

5. Манова-Томова В. Психологічна діагностика раннього віку. К.: Вища школа, 1978. 167 с.

ПСИХОЛОГІЯ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ З ВАДАМИ РОЗВИТКУ

Базова

1. Бочелюк, В. Й. Психологія людини з обмеженими можливостями : навч. посіб. К. : Центр учбової літератури, 2011. 264 с.

2. Глоба О. П. Регіональне реабілітаційне середовище як фактор соціалізації дітей і молоді з обмеженими психофізичними можливостями: монографія. Краматорськ: ДДМА. 2011. 348с.

3. Дегтяренко Т. М. Корекційно-реабілітаційна робота в спеціальних дошкільних закладах для дітей з особливими потребами: навчальний посібник. Суми : Університетська книга, 2013. 301 с

4. Єжова Т. Є. Соціальна реабілітація дітей з інвалідністю : навч. посіб. К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2011. 284 с.

5. Капська А. Й. Соціальна робота: технологічний аспект: навчальний посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2004. 352 с.

6. Сербова О. В. Соціально-психологічна реабілітація дітей з порушеннями психофізичного розвитку: навчальний посібник. К: Талком, 2018. 274 с.

Допоміжна

7. Ставицький О.О. Психологія гандикапізму. Рівне, 2011. 376 с.

8. Реабілітаційний супровід навчання неповносправних дітей: методичний посібник / А. Луговський, М. Сварник, О. Падалка. Львів: Колесо, 2008. 144 с.

9. Шевцов А. Г. Методичні основи організації соціальної реабілітації дітей з інвалідністю. К.: Здоров'я, 2004. 240 с.

Інформаційні ресурси

<https://tsppsr.webnode.com.ua/pmpk/>

<http://www.apppsychology.org.ua/data/jrn/v10/i28/43.pdf>

<http://esnuir.eenu.edu.ua/jspui/handle/123456789/9775>

http://psih.pp.ua/02606_бейнарович_к_до_професійного_самовизначення_слабозорих.html

Закон України «Про охорону дитинства» [Електронний ресурс]. –

Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2402-14>

Закон України «Про реабілітацію інвалідів в Україні» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://zakon.rada.gov.ua/cgi-](http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/mai№.cgi?nreg=2961-15)

[bin/laws/mai№.cgi?nreg=2961-15](http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/mai№.cgi?nreg=2961-15)

Постанова Кабінету Міністрів України від 12 жовтня 2000 р.№1545«ПросхваленняКонцепції ранньої соціальної реабілітації дітей з

інвалідністю» [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

<http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1545-2000-%EF>

Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 08.10.2007 р. №

623 «Про затвердження форм індивідуальної програми реабілітації інваліда, дитини з інвалідністю та Порядку їх складання» [Електронний ресурс]. –

Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z1197-07>